

Bildningsförvaltningen
Kristofer Fagerström

Utbildningsnämnden

Riktlinjer för antagning av elever via ”fri kvot” vid Danderyds gymnasium

Ärendet

”Fri kvot” är ett begrepp inom gymnasieantagningen som innebär att elever kan få tillgång till ett begränsat antal platser vid gymnasieskolor utifrån olika omständigheter. Platserna fördelas utifrån två kategorier, ”särskilda omständigheter” och ”utländska betyg” (se gymnasieförordningen 2010:2039, 7 kap. 3 §). Produktionsutskottet fattade den 12 december 2019 (§ 69) beslut om hur många platser som kunde fördelas via ”fri kvot”. Då det funnits ett behov av förtydligande av befintligt regelverk har nedanstående riktlinjer arbetats fram.

Tidigare bestämmelser stipulerade att max 2 procent av de antagna eleverna vid Danderyds gymnasium kunde antas via urvalsgrund ”fri kvot”. Denna regel föreslås att kvarstå men med tillägget att regeln även ska omfatta elever antagna via utländska betyg. Tidigare gällde regeln bara elever som antogs via ”särskilda omständigheter”.

För att förtydliga hur själva antagningen via urvalsgrund ”fri kvot” går till föreslås det att urvalsprocessen sker i tre olika steg: I ett första steg kontrolleras ansökningarnas giltighet och formalia. I ett andra steg handlägger en beredningsgrupp bestående av bland annat representanter från Danderyds gymnasium, skolchef och utbildningshandläggare utvalda ansökningar. Rektor eller av rektor utsedd representant (Danderyds gymnasium) fattar beslut om vilka elever som ska antas och i ett sista skede verkställs besluten via besked i Storsthlmns gymnasieantagningssystem, Indra.

Bildningsförvaltningens förslag till beslut

Utbildningsnämndens beslut

1. Utbildningsnämnden antar föreslagna Riktlinjer för antagning av elever via ”fri kvot” vid Danderyds gymnasium.
2. Riktlinjer för antagning av elever via ”fri kvot” vid Danderyds gymnasium träder i kraft den 1 januari 2025 och ersätter därmed nu gällande beslut om ”fri kvot” fattat av produktionsutskottet den 12 december 2019 (§ 69).

Bildningsförvaltningen
Kristofer Fagerström

Bakgrund – vad är ”fri kvot”?

”Fri kvot” är ett mycket begränsat antal platser på en gymnasieutbildning som sätts åt sidan för två olika elevgrupper – elever som åberopar ”särskilda omständigheter” och elever med ”utländska betyg”. Enligt gymnasieförordningen (2010:2039) 7 kap. 3 § ska vissa platser avsättas för dessa elever, så att de får möjlighet att komma in på gymnasiet trots att deras betyg inte fullt ut motsvarar det meritvärde som i normala fall krävs vid antagningen. Syftet är här att den fria kvoten ska ge elever, vars betyg har påverkats av tillfälliga och externa faktorer, en rättvis chans att fortsätta sin utbildning.

Noterbart för de båda undergrupperna inom ”fri kvot” är att antagning inom ”fri kvot” avgörs genom en helhetsbedömning av elevens samlade meriter och eventuella särskilda skäl. Det är alltså en fråga om en fri bedömning och inte en antagning grundad på poäng.

En annan viktig skillnad i antagningsprocessen för ”fri kvot” gentemot det normala antagningsförfarandet är att det vid ansökan i urvalgruppen ”fri kvot” inte görs någon preliminär antagning i Indra¹ utan antagningsförloppet hanteras som en hel antagning och avslutas i Indra vid slutantagningen.

”Fri kvot”, särskilda omständigheter

Vid ”särskilda omständigheter” handlar det om elever som av olika skäl, såsom *medicinska* eller *sociala skäl* (se definition nedan), har haft en försämrad studieförmåga och därför inte har kunnat uppnå de betyg som normalt krävs för antagning. Gymnasieantagningen Storsthlm, i vilken Danderyds kommun deltar, anför följande om medicinska skäl och sociala skäl:

Medicinska skäl

Om elevens studieförmåga tillfälligt försämrats på grund av sjukdom eller skada kan medicinska skäl föreligga. Skälen kan intygas av behandlande läkare. Av intyget kan det framgå hur länge skälen föreläggat, aktuell diagnos, eventuell behandling samt på vilket sätt sjukdomen/skadan påverkat betygen negativt. Diagnoser i sig betraktas inte som medicinska skäl om de inte är av tillfällig eller övergående karaktär.

Sociala skäl

Om elevens studieförmåga tillfälligt försämrats på grund av egen problematik eller förhållanden i familjen, i släkten eller hos närstående (till exempel sjukdom, separation, missbruk, trauma) kan sociala skäl föreligga. Skälen kan styrkas med intyg från socialsekreterare, skolkurator,

¹ Indra är det gemensamma systemstöd som samtliga kommuner anslutning till Storsthlm's gymnasieantagning använder.

Bildningsförvaltningen
Kristofer Fagerström

behandlingsansvarig personal eller motsvarande. I intyget kan det framgå hur länge sociala skäl förelegat, eventuell behandling/stödinsats och på vilket sätt angiven problematik påverkat betygen negativt.²

Värt att understryka är att Gymnasieantagningen Storsthlm också anför att det som åberopas inom kategorin ”särskilda omständigheter” (se ovan) ska vara starka medicinska eller sociala skäl, så som långvarig sjukdom eller sociala situationer i skolan.

Vidare bör det framhållas att trots att eleven söker plats via ”fri kvot”, särskilda omständigheter, måste eleven uppfylla de behörighetskrav som gäller för sökt utbildning (se nedan).

”Fri kvot”, utländska betyg

Skollagen stipulerar att utländska betyg inte kan jämföras med den svenska grundskolans betyg. Det innebär i sak att elever med utländska betyg inte kan konkurrera med sina betygspoäng som elever från den svenska grundskolan gör. Enligt gymnasieförordningen ska därför ett begränsat antal platser (”fri kvot”) avsättas för dem som kommer från skolenheter vilkas betyg inte kan jämföras med betyg från svenska grundskolan.

För det fall att ”utlandssvenska elever” (se definition nedan) söker plats och blir antagna via urvalsgrund fri kvot ska antalet platser utökas i motsvarande utsträckning, det vill säga om två utlandssvenska elever antas via urvalsgrund fri kvot ska två extra platser adderas i urvalsgruppen. Skollagen (2010:800) 29 kap. § 7 definierar utlandssvenska elever på följande vis: ”Med utlandssvensk elev avses i denna lag en elev vars vårdnadshavare stadigvarande vistas i utlandet och av vilka minst en är svensk medborgare”.³ Utlandssvenska elever får inte uppta platser via urvalsgrund fri kvot på bekostnad av andra elever med utländska betyg.

Behörighetskrav för ansökan via ”fri kvot”

Följande behörighetskrav måste vara uppfyllda för att eleven ska kunna söka plats via ”fri kvot”:

- Eleven måste ha betyg från avslutad grundskola eller motsvarande.
- Eleven måste ha ett slutbetyg i svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik.
- Eleven måste uppfylla behörighetskrav för respektive sökt nationella program.

² <https://gymnasieantagningen.storsthlm.se/personal/ansokan-antagning/antagningsunderlag/fri-kvot-sarskilda-omstandigheter/>

³ Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att också annan ska anses som utlandssvensk elev, skollagen (2010:800) 29 kap. 7 §.

Bildningsförvaltningen
Kristofer Fagerström

Bakgrund – hur många elever antas på ”fri kvot”?

Det nu gällande beslutet om antagning baserat på ”fri kvot” i Danderyds kommun (Danderyds gymnasium) fattades den 12 december 2019 av dåvarande produktionsutskottet (§ 69). Produktionsutskottet fattade då beslut om att ”antal platser i ”fri kvot” fastslås till max 2 procent av antalet antagna elever exklusive de med utländska betyg”⁴.

Bildningsförvaltningens utredning

Det finns ingen tydlig juridisk vägledning avseende andel eller antal elever som ska antas på basis av ”fri kvot”. Det är upp till huvudmannen att fatta ett beslut i frågan. Härvidlag bör det dock framhävas att ”fri kvot” medför en tydlig konsekvens - att antas i ”fri kvot” innebär företräde till en utbildningsplats framför elever som har ett högre meritvärde. Det är alltså ett avsteg från den i övrigt strikt meritokratiska värdering som sker vid antagningen till gymnasieskolans nationella program. En eller flera elever som annars skulle haft rätt till en plats på ett nationellt program kommer, i och med antagning via urvalsgrund ”fri kvot” att prioriteras bort framför de elever som bedöms ha giltiga och starka skäl att antas på ”fri kvot”. För att inte göra alltför stora ingrepp i den ordning som råder är det viktigt att fördelningen av ”fri kvot”-platser är restriktiv och att de som tilldelas platser de facto har starka skäl att få ingå i urvalsgruppen för ”fri kvot”.

Som framgår ovan finns ett nu gällande beslut om att max 2 procent av antalet antagna elever exklusive de med utländska betyg får antas på basis av ”fri kvot” vid Danderyds gymnasium. För att förtydliga det hela föreslår bildningsförvaltningen att de elever som omfattas av ”utländska betyg” inkluderas i bestämmelsen så att det framgent är max 2 procent⁵ av de antagna till Danderyds gymnasium som antas på basis via urvalsgrund ”fri kvot”. Bildningsförvaltningen föreslår vidare att av de max 2 procent som antas via ”fri kvot” ska en majoritet antas på basis av särskilda omständigheter och således en minoritet på basis av utländska betyg. Endast en elev per klass kan antas via urvalsgrund ”fri kvot”.

Notera att ansökan via urvalsgrund fri kvot inte är möjlig efter den 30:e juni varje år då gymnasieantagningen stänger.

För att hantera handläggningen av ansökningar till Danderyds gymnasium via ”fri kvot” föreslår bildningsförvaltningen att urvalsprocessen genomförs i tre steg och på följande vis:

Steg 1 – kontroll av ansökningars giltighet

I samband med att gymnasieantagningen stänger görs ett första urval av samtliga inkomna ansökningar inom ”fri kvot”. En tjänsteman på

⁴ Produktionsutskottet, 12 december 2019 (§ 69).

⁵ 2 procent motsvarar i skrivande stund ca 10 elever.

Bildningsförvaltningen
Kristofer Fagerström

bildningsförvaltningen går genom samtliga ansökningar i Indra och kontrollerar om:

- dokumentationen är korrekt och fullständig,
- eleven är behörig till det nationella programmet som eleven har sökt,
- om de anförda skälen för ”fri kvot” är överensstämmande med vad som anförs i 7 kap. 3 § gymnasieförordningen och,
- om de anförda skälen är tillräckligt starka.

När denna kontroll är genomförd så skickas kompletta ansökningar vidare till steg 2.

Steg 2 – urval och beslut om antagning via ”fri kvot”

Steg 2 i urvalsprocessen genomförs av en beredningsgrupp. Arbetet påbörjas i samband med sista dagen för uppladdning av blanketter om särskilda omständigheter i Indra.

Beredningsgruppen består av en eller två utbildningshandläggare, en elevstödsamordnare, en eller flera representanter från Danderyds gymnasiums ledningsgrupp, elevhälsoteamets chef och skolchef. För de fall att någon tjänsteman uteblir är gruppen ändå beslutsför under förutsättning att representant från Danderyds gymnasium ledningsgrupp och minst en utbildningshandläggare deltar. Beslutsfattare är rektor eller av rektor utsedd representant från Danderyds gymnasium.

Det som är vägledande för urval och beslut om antagning via fria kvot är ”elevens förmåga, att givet rådande omständigheter, klara studierna på det sökta programmet”. För att kunna utvärdera elevens möjligheter att klara studierna behöver beredningsgruppen utgå från följande:

- I vilken utsträckning har elevens sociala och/eller medicinska skäl påverkat elevens studieresultat negativt, det vill säga hur hade eleven sannolikt klarat av skolgången om hen inte hade haft sociala och/eller medicinska skäl att anföra. För att kunna avgöra detta kan tidigare skola och ansvarig lärare kontaktas och/eller tidigare betygsdokument studeras.
- I vilken utsträckning är elevens anförda skäl avhjälpna och/eller har eleven funnit strategier för att framgent hantera de sociala och/eller medicinska skäl som historiskt har påverkat skolgången negativt. Här kan exempelvis läkare, psykolog, kurator, socialsekreterare, behandlingsassistent, lärare, studie- och yrkesvägledare eller annan lämplig profession konsulteras.
- Elevens frånvarostatistik och tidigare skolresultat.
- Elevens intresse och motivation att fullfölja programmet

Skolledningen för Danderyds gymnasium sparar ansökningar med innehållande dokumentation och gallrar dessa ett år senare i samband med nästa års handläggning av ansökningar via urvalsgrund ”fri kvot”.

Steg 3 – Besked till sökande

Bildningsförvaltningen
Kristofer Fagerström

Beslut om antagning på "fri kvot" fattas inte till den preliminära antagningen utan först till den slutliga antagningen.

Status för "fri kvot" visas i elevkortets flik "fri kvot". Eleven meddelas om antagning vid slutantagningen genom att logga in i Indra. Behörig sökande som inte blir antagen i "fri kvot" prövas på sitt meritvärde.

Beslut om prövning i "fri kvot" kan ej överklagas.

Konsekvenser för barn och unga

Beslutet kommer inte att ha någon konsekvens på generell nivå, något som påverkar samtliga elever i Danderyds kommun, men det kommer att ha en positiv och eller negativ konsekvens för ett antal ungdomar (se nedan). För de ungdomar som bereds en plats, på basis av "fri kvot", medför beslutet givetvis en positiv konsekvens då de annars inte hade fått en plats på ansökt program. För de ungdomar som skulle fått en plats på ett nationellt program vid Danderyds gymnasium, men som på grund av "fri kvot" inte erbjuds en plats medför givetvis detta en negativ konsekvens. Dessa ungdomar kommer i stället via sin meritvärdespoäng att testas för antagning på lägre rankat val. Teoretiskt sett kan besluten ha en direkt effekt på maximalt 20 elever som söker till Danderyds gymnasium.

Den avvägning som föreslås i detta tjänsteutlåtande syftar till att säkerställa en balans mellan olika grupper av ungdomar. Beslutet förväntas ha en större positiv effekt för ungdomar som antas via "fri kvot", samtidigt som de negativa effekterna för ungdomar som antas på det ordinarie sättet bedöms vara begränsade.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet medför inga ekonomiska konsekvenser på kort eller lång sikt. Samtliga elever som antas till Danderyds gymnasium betingar en elevpeng, en elevpeng som är densamma oavsett om du antas på meritvärde eller om antas på basis av "fri kvot".

Johannes Pålsson
Bildningsdirektör

Handlingar i ärendet

1. Tjänsteutlåtande, Riktlinjer för antagning av elever via "fri kvot" vid Danderyds gymnasium
2. Förslag till Riktlinjer för antagning av elever via "fri kvot" vid Danderyds gymnasium
3. Produktionsutskottets beslut, 2019-12-12 § 69

Bildningsförvaltningen
Kristofer Fagerström

Expedieras
Fredrik Nordlander, rektor Danderyds gymnasium